

Piste-ehdotus, yhteiskuntaopin preliminäärikoe 2021

1. Suhteellinen ja enemmistövaalitapa, 20 p.

7–13 p. Suhteellisessa vaalitivassa puolueet ja valitsijayhdistykset saavat paikkoja suhteessa kokonaisuäänimääräänsä. Suomessa suhteellista vaalitapaa käytetään eduskuntavaaleissa, kuntavaaleissa ja Euroopan parlamentin vaaleissa. Vaalin tulos lasketaan vaalipiireittäin. Enemmistövaalissa valitaan tavallisesti eniten ääniä saanut ehdokas. Suomessa enemmistövaalia käytetään presidentinvaaleissa, monissa maissa parlamenttivaaleissa. Hyvässä vastauksessa on käsitelty kummankin vaalitivavan joitakin etuja ja haittoja. Esimerkiksi eduskuntavaaleissa suhteellinen vaalitapa mahdollistaa monipuoluejärjestelmän. Toisaalta valta saattaa jakautua niin monelle taholle, että päätöksenteko on hidasta. Enemmistövaalitivalla on helpompaa muodostaa toimintakykyinen hallitus.

14–20 p. Kiitettävässä vastauksessa ymmärretään Suomessa suhteellisessa vaalitivassa käytetty ääntenlaskutapa. Yksittäisen ehdokkaan läpimenoon vaikuttaa paitsi henkilökohtainen äänimäärä, myös puolueen tai valitsijayhdistyksen menestys. Enemmistövaalitivassa hävinneen äänet menevät ns. hukkaan. Vastauksessa on pohdittu kummankin vaalitivavan etuja ja haittoja monipuolisemmin, esimerkiksi: suhteellisessa vaalitivassa myös pienet puolueet voivat saada ehdokkaitaan läpi etenkin suurissa vaalipiireissä. Pieniä puolueita tarvitaan usein myös hallituksen muodostamisessa, joka tosin saattaa vaikeuttaa hallitusohjelmien laatimista. Enemmistövaalitivien järjestelmässä nousee usein esiin vain kaksi valtapuoluetta ja muiden puolueiden edustus parlamentissa on marginaalinen. Tämä johtaa usein politiikan polarisaatioon.

2. Työmarkkinajärjestöt, 20 p.

2.1. 8 p. Kokelas havaitsee, että Demokraatti-lehti on SDP:n julkaisema sanomalehti, joten se korostaa työntekijänäkökulmaa työmarkkinasopimisessa. SDP on työntekijäkeskusjärjestöjä lähellä oleva puolue. Kokelas erittelee pilakuvaa analyttisesti. Työehtosopiminen tapahtui aiemmin kolmikantaneuvotteluissa, joissa keskusjärjestöt ja hallitus yhdessä neuvottelivat työehdoista (esim. TUPO). Toisessa kuvassa työnantajapuoli on vetäytynyt neuvotteluista. Viimeisessä kuvassa jäljellä ovat enää työntekijäkeskusjärjestöt. Pilakuva kuvaa muutosta, jossa valtakunnallisesta sopimisesta siirrytään paikalliseen sopimiseen. Kokelas voi tulkita pilakuvaa eri tavoilla. Kokelas voi tulkita, että pilakuva kritisoi työntekijäjärjestöjä paikalleen jämähtämisestä tai että kuvan kaikki osapuolet ovat keski-ikäisiä miehiä. Kokelas voi tulkita myös, että ensin työnantajajärjestö ja sitten hallitus jättää yhteisen sopimisen mallin. Kritiikin kohteena voi tulkita olevan EK ja hallitus.

2.2. 12 p. Työehdoista on perinteisesti sovittu kolmikantajärjestelmässä, jossa hallitus ja työntekijöiden ja työnantajien keskusjärjestöt päättävät työehdoista, ja aikaansaatu työehtosopimus voi olla yleissitova. Kolmikannasta luopumisen jälkeen sopiminen on siirtynyt liittotasolle. Joillain aloilla keskitetyistä palkkaratkaisuista on luovuttu ja työehdoista sopiminen tapahtuu työpaikoilla. Työehtosopimuksen pohjalta laaditaan työntekijän ja työnantajan välinen työehtosopimus, jossa sovitaan tarkemmin työsuhteen ehdoista ja yksityiskohdista. Työehdot eivät voi olla työehtosopimuksessa huonommat kuin yleissitovassa työehtosopimuksessa.

Kokelas esittää joitain huomioita molempien tapojen puolesta ja vastaan esim. paikallinen sopiminen voi lisätä työmarkkinoiden ketteryyttä mutta lisätä työnantajan valtaa. Työehtosopimukset takaavat työrauhan sopimuksen voimassaoloaikana sekä kaikille yhdenmukaiset työehdot, mutta toisaalta keskitettyjen sopimusten palkkaratkaisut eivät sovi kaikille aloille ja voivat tehdä työmarkkinoista jäykät.

Niillä aloilla, joilla ei ole voimassa olevaa työehtosopimusta, sovelletaan viime kädessä työehtosopimuslakia.

3. Pohjoismaat ja yhdentymisen, 20 p.

7–13 p. Pohjoismaista Suomi, Ruotsi ja Tanska kuuluvat Euroopan unioniin, Norja ja Islanti eivät. Suomi on pisimmällä EU:n integraatiossa, mikä näkyy mm. siinä, että ainoastaan Suomi kuuluu eurojärjestelmään. Erityisesti jäsenyyden ensimmäisellä vuosikymmenellä Suomi on saanut kiitosta, että se on noudattanut EU:n säädöksiä tarkasti. Pohjoismaista Tanska, Norja ja Islanti kuuluvat puolustusliitto Natoon. Suomi ja Ruotsi ovat sitoutuneet EU-maiden yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan. Erityisesti Suomelle EU-jäsenyys on ollut turvallisuuspoliittinen kysymys.

14–20 p. Kiitettävässä vastauksessa kysymystä tarkastellaan monipuolisemmin ja yksityiskohtaisemmin. Maiden erilaista suhtautumista yhdentymiskehitykseen voidaan selittää esimerkiksi historiallisilla, yhteiskunnallisilla, taloudellisilla ja sisäpoliittisilla tekijöillä. Tanska liittyi Euroopan yhteisöihin vuonna 1973. Suomi ja Ruotsi liittyivät unioniin vuonna 1995, ja molemmissa maissa jäsenyyttä edelsi neuvoo-antava kansanäänestys. Myös Norja neuvotteli jäsenyydestä samaan aikaan, mutta päätti olla liittymättä. Norjan poisjääntiä selittävät maan öljyvarat ja kalastusteollisuus. Islanti haki EU:n jäsenyyttä talouskriisin aikana 2009 mutta perui hakemuksensa 2014. Norjassa ja Islannissa ei keskustella tällä hetkellä mahdollisesta EU-jäsenyydestä.

Tanska, Norja ja Islanti ovat kuuluneet puolustusliitto Natoon sen perustamisesta alkaen. Suomi ja Ruotsi olivat kylmän sodan aikana puolueettomia maita ja nykyään ne ovat Naton rauhankumppaneita. EU-mailla on yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka, mutta Tanska on saanut siitä erivapauksia.

4. Tuottavuus, 20 p.

4.1. 8 p. SDP:n puoluekokouksen päätöksen mukaan työpäivien lyhentämisellä olisi positiivisia vaikutuksia, esimerkiksi vapaaehtoistyön yleistymisen sekä työntekijöiden hyvinvoinnin lisääntymisen ja sitä kautta työurien pidentymisen.

Etlan toimitusjohtaja Aki Kangasharju kritisoi työajan lyhentämiseen liittyviä lupauksia ja positiivisia seurauksia. Hänen mukaansa työajan lyhentämisen vaikutukset olisivat huonoja ja työajan lyhentäminen voisi johtaa esimerkiksi verojen korotuksiin. Kangasharju korostaa työnteon merkitystä hyvinvoinnin ylläpitämisessä.

Kokelas huomaa, että työväenpuolueena SDP edustaa työntekijöiden kantaa ja se käsittelee työajan lyhentämisen vaikutusta työntekijän näkökulmasta, sekä sen tuomia positiivisia vaikutuksia yhteiskunnalle. Kesällä 2020 SDP oli hallituksen suurin puolue, joten kysymys on merkittävästä kannanotosta, jolla ei kuitenkaan ole välittömiä poliittisia seurauksia.

Aki Kangasharjun työnantaja ETLA edustaa elinkeinoelämää, mikä näkyy Kangasharjun kriittisenä suhtautumisena työajan lyhentämisestä käytävään keskusteluun. Kangasharjun kannanotossa korostuu työnantajan ja kansantalouden näkökulma.

4.2. 12 p. Kokelas selittää mitä tuottavuudella tarkoitetaan. Kokelas esittää perusteltuja esimerkkejä talouspoliittisista päätöksistä, joilla voidaan parantaa tuottavuutta. Esimerkiksi hallitus voi kohdentaa yritystukia aloille, joilla voidaan tehostaa työn tuottavuutta esimerkiksi automatisaation, robotisaation ja digitalisaation kautta. Hallitus voi erinäisillä toimilla parantaa kansanterveyttä ja sitä kautta työssäjaksamista. Hallitus voi myös lisätä työtuntien määrää eli käytännössä sopia palkanalennuksista kuten tehtiin kiky-sopimuksella 2015. Hallitus voi pienentää työnantajakustannuksia esim. työntekijämaksujen alennuksilla. Myös irtisanomisten helpottaminen vähentää työntekijäkustannuksia esimerkiksi heikosti tuottavien työntekijöiden kohdalla. Kiitettävään vastaukseen riittää muutama perusteltu esimerkki. Kokelas voi myös tuoda esille havainnon, että hallituksella on verraten vähän keinoja vaikuttaa työn tuottavuuteen verrattuna työmarkkinajärjestöihin.

5. Heikomman osapuolen suojaaminen, 20 p.

7–13 p. Vastauksessa osataan liittää heikomman osapuolen suojaaminen siihen, että sopimuskumppanit eivät ole tasa-arvoisessa asemassa. Kustakin sopimustyyppistä tuodaan tarkemmin esille sellainen asia, jossa periaate ilmenee. Esimerkkejä työoikeudesta: työsuhteen ehtojen antaminen kirjallisesti, irtisanomis- ja purkamisperusteet, kieltä ketjuttaa määräaikaista työsopimuksia, vuosilomaoikeus, sairausajan palkka jne. Esimerkkejä kuluttajaoikeudesta: epäasiallisen markkinoinnin kieltä, kieltä kohtuuttomista sopimusehdoista, kuluttajan oikeudet koti- ja etämyynnissä, kuluttajan oikeudet virheellisen tuotteen tilanteessa jne. Esimerkkejä vuokra-asumisesta: irtisanomisperusteet, vuokran korottamiseen liittyvät säännökset, vuokranantajalla ei ole oikeutta tulla asuntoon sopimatta siitä vuokralaisen kanssa jne.

14–20 p. Tuodaan esille useampia kohtia heikomman suojan periaatteesta mainituissa laissa. Lisäksi vastauksessa syvennetään joitakin yleistä periaatteeseen liittyvää teemaa. Esimerkiksi tuodaan esille se, että lait ovat pakottavia ja käsitellään pakottavuuden merkitystä. Pohditaan heikomman suojan periaatteen ristiriita sopimusvapauden kanssa. Erityisenä ansiona voidaan katsoa, jos vastauksessa on pohdittu heikomman suoja osana hyvinvointivaltiota.

6. Poliisin toiminta, 20 p.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisuun asiassa vaikuttavat useat seikat, mutta vastauksessa ei tarvitse esittää niitä kaikkia, jotta opiskelija saavuttaa täydet pisteet. Samoin toisessa tehtävässä ei tarvitse ottaa esille kaikkia laillisuusvalvontaan liittyviä näkökohtia saadakseen erinomaiset pisteet.

6.1. 5–6 p. Opiskelija pohtii poliisin toiminnan oikeellisuutta. Vastauksessa huomioidaan poliisin tehtävänä olevan yleisestä järjestyksestä huolehtimisen ja rikosten estämisen. Poliisilla on näiden tehtävien toteuttamiseksi oikeus puuttua yhteiskunnan jäsenten oikeuksiin ja vapauksiin. Poliisilla on lain mukaan oikeus tarkistaa henkilöllisyys ja jopa ottaa henkilö kiinni henkilöllisyyden selvittämistä varten. Tapauksessa poliisin toiminnan kohteena on ollut alaikäinen henkilö, jonka ikä poliisin tulee huomioida toiminnassaan. Lisäksi pohditaan sitä, olisiko poliisin pitänyt ottaa yhteyttä vanhempiin.

10–12 p. Kiitettävässä vastauksessa pohditaan poliisin toimintaa syvällisemmin. Vastauksessa on käsitelty joitakin seuraavista asioista: Tapaus liittyy poliisin toiminnan laillisuuteen. Poikaa ei epäillä huumausainerikoksista, vaan lievemmästä häiriökäyttäytymisestä ja vastauksessa voidaan pohtia poliisin toiminnan suhteellisuutta rikkeeseen nähden. Vastauksessa huomioidaan, että poliisin rikkoessa kansalaisten oikeuksia, esimerkiksi kiinniottotilanteessa, toiminnan tulee olla oikeutettu (perustua lakiin). Vastauksessa voidaan myös huomioida se, että henkilöllä on velvollisuus noudattaa poliisin antamia ohjeita ja että poliisin vastustaminen on rikos. Lisäksi voidaan pohtia sitä asettaako poliisi pojan riskialttiiseen asemaan, kun hänet päästettiin pois varmistamatta, että pääseekö hän kotiin.

6.2. 4–5 p. Vastauksessa on nostettu useimmat seuraavista seikoista esille. Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa viranomaisten toiminnan laillisuutta. Eduskunnan oikeusasiamies ei voi muuttaa viranomaisen päätöksiä tai antaa rangaistuksia. Oikeusasiamies voi ohjata tai huomauttaa viranomaista, minkä seurauksena viranomaisen tulee muuttaa toimintaansa. Opiskelija pohtii vastauksessa jotakin mahdollista perustetta, joka kantelun taustalla on, esimerkiksi oikeudenmukaisuuden toteutumista.

7–8 p. Vastauksessa pohditaan joitakin seuraavista seikoista. Kuka tahansa voi tehdä kantelun oikeusasiamiehelle, jos epäilee virkamiesten tai viranomaisten toiminnan lainmukaisuutta. Vastauksessa pohditaan tarkemmin laillisuusvalvonnan merkitystä, esimerkiksi sitä, että kansalaiset voivat luottaa viranomaisten toimintaan. Huomioidaan laillisuusvalvonta yhdeksi keinoksi huolehtia oikeusvaltion toteutumisesta. Vastauksessa voidaan pohtia sitä, mikä merkitys on sillä, ettei oikeusasiamiehellä ole mahdollisuutta muuttaa viranomaisen päätöksiä tai rangaista virkamiehiä. Vastauksessa voidaan tuoda esille

oikeusasiamiehen mahdollisuus viedä rikosasiat esitutkintaan. Vastauksessa voidaan huomioida, että asianomistajalla on mahdollisuus nostaa tuomioistuimessa vahingonkorvauskanne.

7. Perusoikeudet, 30 p.

7.1. 8 p. Jos Suomeen kohdistuu aseellinen hyökkäys tai sen uhka, vakava tapaturma, uhka, suuronnettomuus tai hyvin laajalle levinnyt tartuntatauti, kyseessä ovat poikkeusolot. Tällöin voidaan ottaa käyttöön valmiuslaki tai puolustustilalaki. Valmiuslaki antaa hallitukselle oikeuden puuttua kansalaisten oikeuksiin, kuten ihmisten liikkumiseen, kulutukseen sekä erilaisten palveluiden ja tuotteiden hintaan ja saatavuuteen. Valmiuslain perusteella voidaan siis puuttua jopa perusoikeuksiin. Jotta valmiuslaki voidaan ottaa käyttöön, pitää valtioneuvoston antaa asetus sen käyttöön ottamisesta ja eduskunnan hyväksyä se. Nämä molemmat lait lisäävät hallituksen valtaa ja paikallisten viranomaisten valtaa siirretään valtioneuvostolle ja ministeriöille. Esimerkiksi koulujen sulkemisesta eivät päätä enää kunnat, vaan hallitus. Puolustustilalaki voidaan ottaa käyttöön, jos Suomen itsenäisyys tai oikeusjärjestyksen toiminta on vaarantunut. Kokelas voi myös käsitellä muita hallituksen toimia, esimerkiksi yritystuet, maskisuositus tai käsitellä tartuntatautilakia ja kuntien roolia sen toteuttamisessa.

7.2. 8 p. Kansanedustaja Sebastian Tynkkynen vetoaa videolla (aineisto 7B) ikäihmisiin, jotta he noudattaisivat koronasuosituksia ja pysyttelisivät kotona, jotta sairaaloiden kantokyky ei vaarantuisi. Mikäli koronasuosituksia ei noudateta, eduskunta tulee Tynkkynen mukaan säätämään ulkonaliikkumiskiellon, johon valmiuslaki antaa mahdollisuuden. Scheininin mukaan valmiuslaki on otettu käyttöön liian kevyin perustein. Scheininin mukaan valmiuslaki on otettu käyttöön ennakoivissa olosuhteissa, ja perustuslaki ei hänen mukaansa anna mahdollisuutta ottaa poikkeuslakia käyttöön ennakoivasti. Opiskelija voi todeta, että Tynkkynen vetoaa videolla katsojien tunteisiin esimerkkien avulla ja käyttää tehokeinoina esimerkiksi me-muotoa sekä murreta. Facebook-sivuilla julkaistu video on suunnattu kannattajille. Scheinin taas kommentoi asiaa asiantuntijänäkökulmasta. Kokelas huomioi, että molemmat aineistot ovat koronakriisin alkuvaiheesta maaliskuulta 2020.

7.3. 14 p. Kokelas erittelee perustuslain pykälien keskeisiä sisältöjä, esimerkiksi kansalaisen liikkumisvapaus kuuluu perusoikeuksiin ja Suomen kansalaista ei saa estää saapumasta ja poistumasta maasta. Perusoikeuksiin kuuluu myös oikeus järjestää kokouksia ja mielenosoituksia. Pykälässä 19 säädetään muun muassa, että julkisen vallan tulee edistää väestön terveyttä. Kokelas vertaa aineistojen 7A ja 7B näkemyksiä näihin perustuslain kohtiin. Tynkkynen korostaa mahdollisuutta rajoittaa ihmisten vapaata liikkumista poikkeuslainsäädännön turvin. Tynkkynen vetoamisen perustana on ensisijaisesti pykälä 19, jossa valtiovallan ensisijainen vastuu on edistää terveyttä. Scheinin korostaa sitä, että perustuslaissa olevat perusoikeudet kuten liikkumisvapaus ja kokoontumisvapaus, ovat niin tärkeitä, että niitä ei saa rajoittaa kevin perustein, vaikka kyseessä olisi koronan tapainen terveyskriisi. Kiitettävässä vastauksessa kokelas tuo esille ristiriitaisuuksia perustuslain ja rajoitusten välillä, esimerkiksi liikkumisvapauden rajoittaminen pitkän aikaa voi heikentää demokratiaa tai ihmisten hyvinvointia. Kokelas voi eritellä pykälän 19 sisältöä muunkin kuin terveyden näkökulmasta esimerkiksi sosiaalisten suhteiden merkitys tai perustoimeentulon vaarantuminen työpaikkojen rajoitusten vuoksi. Kokelas voi pohtia perustuslaissa olevien perusoikeuksien suhdetta toisiinsa, esimerkiksi liikkumisvapaus vastaan terveys.

8. Rahapolitiikka ja talouskasvu, 30 p.

8.1. 8 p. Kokelas havaitsee, että inflaatio oli ennen vuoden 2008 finanssikriisiä noin 4–5 prosentin tuntumassa sekä Yhdysvalloissa että euroalueella, minkä jälkeen se putosi alle nollan. Tämän jälkeen inflaatio on noussut 3–4 prosenttiin molemmissa kansantalouksissa. Vuoden 2011 jälkeen inflaatio on pysytellyt 0–2 prosentin tuntumassa.

Kokelas havaitsee, että pääpiirteittäin vuoden 2008 jälkeen euroalueen ja Yhdysvaltojen erot inflaatiossa ovat olleet pieniä.

Ennen vuotta 2008 ohjaukorko euroalueella on ollut yli 5 prosenttia. Finanssikriisin seurauksena ohjaukorkoa laskettiin ensin yhteen prosenttiin ja sen jälkeen nolnaan. Ohjaukorko ei ole palautunut finanssikriisiä edeltäneelle tasolle.

8.2. 14 p. Finanssikriisiä edeltänyt korkea inflaatio nosti tuotantokustannuksia ja hintoja. Finanssikriisin jälkeinen euroalueella pitkään jatkunut matala inflaatio kertoo talouden hitaasta toimeliaisuudesta ja heikentää talouden ennustettavuutta. Kokelas tuo esille, että euroalueen tavoitteena on alle 2 prosentin inflaatio, johon on päästy vain ajoittain finanssikriisin jälkeen.

Kokelas tuo esille joitain matalan inflaation hyviä ja huonoja puolia eri näkökulmista. Esimerkiksi: matala inflaatio pitää palkankorotukset maltillisina ja sitä kautta yritysten tuotantokustannukset kohtuullisina. Kuluttajan näkökulmasta tämä näkyy esimerkiksi siinä, että hyödykkeiden hintojen nousu on ennustettavaa. Kokelas tuo esille, että vaikka kokonaisinflaatio on alhainen, yksittäisten hyödykkeiden kuten öljyn tai asuntojen hintojen nousu voi kuitenkin olla nopeaa.

Kokelas erittelee matalan korkotason hyötyjä ja haittoja useista eri näkökulmista. Matala ohjaukorko vaikuttaa 12 kuukauden euriboriin, ja siten esimerkiksi asuntolainojen ja yrityslainojen korot ovat matalat. Halpa lainaraha toisaalta mahdollistaa kuluttajien ja yritysten investoinnit, mutta voi myös luoda kuplia markkinoille esimerkiksi asuntojen hintoihin. Matala korkotaso myös ohjaa sijoittajia hakemaan tuottoa muista sijoituskohteista kuten esimerkiksi velkakirjoista. Tämä voi johtaa siihen, että korkeamman riskin sijoituskohteisiin syntyy yliarvostusta esimerkiksi osakemarkkinoille.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas voi havaita, että Suomessa esim. eläkeyhtiöiden tuotto on heikentynyt matalien korkojen takia, mikä saattaa tulevaisuudessa vaikeuttaa eläkejärjestelmän rahoittamista.

8.3. 8 p. EKP:n laskettua korkotason nolnaan, jäljellä olevina keinoina ovat arvopapereiden osto-ohjelmat sekä hätärahoitustoimet kuten esimerkiksi koronaviruksen aikana. EKP voi vaikuttaa euroalueen valtioiden joukkovelkakirjojen korkotasoon alentavasti ostamalla niitä.

EKP:n negatiiviset talletuskorot kannustavat liikepankkeja lainanantoon yrityksille ja kotitalouksille. Ansioksi lasketaan, jos kokelas tuo esille sen, että EKP:lla on vain vähän keinoja lisätä talouskasvua tilanteessa, jossa yleinen korkotaso on ollut nollassa tai negatiivinen useita vuosia.

9. Euroopan unionin budjetti, 30 p.

9.1. 8 p. EU:n budjetin laadintaa rajoittavat tietyt periaatteet. Vuotuisten menojen on vastattava vuotuisia tuloja eli EU ei voi tehdä alijäämäistä budjettia. EU ei voi ottaa lainaa kattaakseen menojaan eikä EU:lla ole verotusoikeutta. Vuosittain laadittava budjetti pohjautuu monivuotiseen rahoituskehukseen, jonka Eurooppa-neuvosto hyväksyy; nykyinen rahoituskehys on voimassa vuodet 2021–2028.

Komissio laatii budjettiluonnoksen. Euroopan unionin neuvoston (ministerineuvosto) ja Euroopan parlamentin tulee hyväksyä budjetti. Budjetin toteuttamisesta vastaa komissio yhteistyössä jäsenvaltioiden kanssa.

Suurin osa tuloista tulee jäsenmaiden maksamista maksuista, joiden suuruus määräytyy valtioiden bruttokansantuotteen mukaisesti. Tuloja EU saa lisäksi mm. EU:n ulkopuolelta tuotujen tuotteiden tullimaksuista, sokerin tuotannosta perittävistä maksuista ja arvonlisäveropohjaan perustuvasta maksusta. Suurimmat menoerät ovat maataloustuki sekä alue- ja rakennepoliittika. Budjetti on pieni suhteessa alueen bruttokansantuloon ja jäsenvaltioiden julkisen talouden kokoon.

9.2. 10 p. Aineisto 9A kuvaa EU-maiden nettomaksuosuutta vuonna 2017 euroina asukasta kohden. Suurin asukaskohtainen maksuosuus oli Tanskalla, Saksalla ja Itävallalla; Suomen maksuosuus oli 50 euroa asukasta kohden. Kaikkiaan 11 jäsenmaata oli nettomaksajia. Eniten tukea asukasta kohti saavat Liettua, Viro ja Kreikka.

Aineisto 9B kuvaa EU-jäsenmaiden saamia kokonaistuloja vuonna 2017. Tämän perusteella eniten EU-tuloja saavat Ranska, Puola ja Saksa. Vähiten tuloja saavat Malta, Kypros ja Slovenia. Kuvio osoittaa, että absoluuttisina rahamäärinä eniten tuloja saavat väestöltään suuret jäsenmaat ja vähiten pienet jäsenmaat. Jäsenmaille on myönnetty tuloja eri kategorioista. Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen koheesio –kategorian ylivoimaisesti suurin tulonsaaja Puola. Myös Unkari, Portugali ja Tšekki ovat saaneet siitä paljon tuloja. Kestävä kasvu: luonnonvarat –kategorian suurimmat tulonsaajat ovat suuria Länsi-Euroopan maita, kuten Ranska, Espanja, Saksa ja Italia. Belgia ja Luxemburg ovat saaneet tuloja Hallinnon kategoriasta. Kategorioiden väliset erot kertovat jäsenmaiden välisistä eroista. Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen koheesio –kategoriasta on rahoitettu erityisesti köyhempiä maita ja alueita. Varakkaampien nettomaksajamaiden tulot ovat yleensä Kestävä kasvu –kategoriasta.

9.3. 12 p. Helsingin Sanomien pääkirjoituksen (aineisto 9C) mukaan EU:n budjettiin kohdistuu aina epärealistisia odotuksia, joiden mukaan budjetin menopuoli pitäisi samanaikaisesti pitää ennallaan ja uudistaa kokonaan. Näiden tavanomaisten budjettitoiveiden lisäksi 2020-luvulla budjettiin kohdistuu uudenlaisia haasteita.

Pääkirjoituksessa haasteena mainitaan Ison-Britannian EU-ero, sillä sen myötä EU menettää yhden suuren nettomaksajan. Tämän seurauksena EU:n tulot pienenevät, eivätkä jäsenmaat ole yksimielisiä siitä kuinka asiassa tulisi toimia. Toinen HS:n pääkirjoituksessa mainittu haaste EU:n budjetin laatimiselle on vaatimus noudattaa oikeusvaltioperiaatetta. Osa jäsenmaista (erityisesti Puola ja Unkari) ovat toimineet vastoin EU:n arvoja, minkä vuoksi niiden rahoitusta voitaisiin leikata.

Uusin haaste EU:lle on koronapandemia. Pandemia on ajanut EU:n taantumaan, jonka vuoksi EU on luvannut jäsenmaille 750 miljardin dollarin tukipaketin. Tämän tukipaketin hyväksyminen kaikissa jäsenmaissa on epävarmaa.